

Ш. Құрманбайұлы¹, Ж. Жұмабаева²

1Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
2А. Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институты, Алматы, Қазақстан
(E-mail: sheru_64@mail.ru¹, janar_tolendi@mail.ru²)

Тілдік тұлғаны қалыптастырудағы мәтіннің рөлі

Аңдатпа. Мақалада оқушының тілдік тұлғасы қарастырылады. Оқушыны тілдік тұлға ретінде қалыптастыру үшін мәтіннің қызметі, оның мазмұны мен қолданысы айтылады. Сонымен қатар, оқушының тілдік тұлғасының лексикалық ерекшелігі де сөз болады. Мектеп оқулықтарындағы мәтіндердің оқушының рухани жағынан дамуына және тұлға ретінде қалыптасуына әсері де мақалада қамтылады. Себебі зерттеулер көрсетіп отырғанындай тілдік тұлға қалыптасуының негізі баланың мектепте оқып жүрген кезеңінде қаланады. Сондықтан бастауыш сыныпта да, жоғарғы сыныптарда да оқушының тілдік тұлғасын қалыптастыруда оқулықтар мәтінінің алатын орны айрықша. Сабақ барысында мұғалім осы мәтіндерді негізге алады. Оқушы да пән мазмұнына қатысты негізгі мәліметтермен оқулық мәтіні арқылы танысады. Ендеше, оқушының тілдік тұлғасының қалыптасуында оқулық мәтіні өте маңызды рөл атқарады. Тілдік тұлға туралы айтылған зерттеулерді негізге ала отырып, оқушыларды тілдік тұлға ретінде қалыптастырудың маңызы қандай деген мәселе қарастырылды.

Түйін сөздер: тілдік тұлға, оқушының тілдік тұлғасы, мәтін, тілдік тұлға қалыптастырудағы мәтіннің рөлі, оқушы тілдік тұлғасының құрылымы, оқушы санасына рухани мұраны сіңіру, лингвистикалық құзыреттілік, оқушы тілдік тұлғасының лексикалық ерекшеліктері.

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-678X-2021-134-1-70-75>

Түсті: 20.02.21 / Қайта түзетілді: 04.03.21 / Жарияланымға рұқсат етілді: 18.03.21

Кіріспе. Адам тұлға болып тумады. Ол белгілі бір қоғамда, әлеуметтік ортада өмір сүре отырып жеке тұлға ретінде қалыптасады. Сол қоғамдағы, әлеуметтік ортадағы мәдени кеңістік, тілдік орта оның тілдік тұлғасының қалыптасуына негіз қалайды. Ю.Н. Караулов тілдік тұлғаның құрылымы вербалды-семантикалық, тезаурустық (тілдік-когнитивтік) және уәждік (мотивациялық немесе уәждік-прагматикалық) үш деңгейден тұратынын атап көрсетеді [1, 36 б.].

Мектеп оқушысы соның ең бірінші сатысынан бастауыш сыныпта өтеді. Бұл кезеңде бала тілдің лексикасы мен грамматикасын меңгеріп, ойын қарапайым түрде еркін жеткізе алады. Ал екінші тезаурустық деңгейде

жеке адамның өзі үшін де, әлеуметтік-топтық әрі ұлттық ауқымда маңызы бар ұғымдар мен құндылықтар орны анықталып, оның санасында әлемнің тілдік бейнесі көрініс табады. Бұл кезең, негізінен, адамның жасөспірім шағында тұтастай қалыптасып, одан кейін өмір бойы дамып, өзгеріске ұшырап отыруы мүмкін. Ал үшінші уәждік деңгей қарым-қатынас саласын, коммуникативтік жағдаяттарды, коммуникативтік қажеттіліктер мен тұлғаның коммуникативтік мінез-құлқын қамтиды. Бұл деңгейде тілдің синонимдері мен синтаксистік мүмкіндіктерін жетік меңгеру жүзеге асады. Тезаурустық деңгей мен уәждік деңгейде тілдік тұлғаның негізгі ерекшелігі анықталады.

Зерттеу әдістері. Зерттеулер көрсетіп отырғанындай, тілдік тұлға қалыптасуының негізі баланың мектепте оқып жүрген кезеңінде қаланады. Сондықтан да бастауыш сыныпта да, жоғарғы сыныптарда да оқушының тілдік тұлғасын қалыптастыруда оқулықтар мәтінінің алатын орны айрықша. Сабақ барысында мұғалім осы мәтіндерді негізге алады. Оқушы да пән мазмұнына қатысты негізгі мәліметтермен оқулық мәтіні арқылы танысады. Ендеше, оқушының тілдік тұлғасының қалыптасуында оқулық мәтіні өте маңызды рөл атқарады. Мәтіннің мазмұны және ондағы тілдік ерекшеліктер мен таным оқушылардың өзіндік тілдік тұлғасының қалыптасуына ықпал етеді. Ал мәтінді оқушы тұтастай қабылдау үшін мұғалімінің де түрлі әдістері әсер етеді.

Талқылау. Оқушының тілдік тұлға ретіндегі лингвистикалық құзыреттілігін қалыптастыру – қазіргі білім беру жүйесінің негізгі міндеттерінің бірі. Жүйелі ойлайтын, оқулықтағы автор мәтінінің негізгі ойы мен оқиға желісін бұзбай айтып бере алатын (мәтінді түсініп, қайта айтып беру) және белгілі бір тақырып, мәселе туралы өзі де ой қорытып, оны өзгелерге түсінікті түрде жеткізе алатын жеке адамды тәрбиелеу өте маңызды. Ғалымдардың білім беру мен оқытудың педагогикалық шегіне ерекше назар аударуы тіл иесін, оқушының тілдік тұлғасын қалыптастырумен тығыз байланысты. Мұның себебі бүгінгі баланың ертеңгі ұлттың болашағы екенін үлкен жауапкершілікпен сезіне отырып, оқулық пен онда беріліп отырған мәтінге антропоэзектік тұрғыдан қарауда жатыр.

Тілдік тұлғаның қалыптасуына ақпараттық технология мен интернет-ортаның ықпалы өте күшті болып отырған қазіргі заманда бұл мәселенің өзектілігі бұрынғыдан да арта түсті.

Сонымен қатар, түрлі ұлттар мен ұлыстар өкілдері қатар өмір сүріп жатқан қазақ қоғамында тілдік-мәдени тұтастыққа, этностық және ұлттық бірегейлікке қол жеткізу де аса маңызды факторлардың біріне айналып отыр. Ұттың, оның тілінің өміршеңдігі этнос мәдениеті мен тілінің ұрпақ санасына қалай сіңірілгеніне тікелей тәуелді. Міне, сол себеп-

тен де тілдік тұлғаны тәрбиелеудің мән-маңызы барынша артып, толық жетілген тілдік тұлғаны қалыптастыру барлық гуманитарлық пәндердің міндетіне айналды. Тілдік тұлғаны дамытуға психологтардың, лингвистердің, әдебиетшілердің, тарихшылар мен әлеуметтанушылардың айрықша назар аударуының мәні де осында жатыр. Әрине, мәселенің тарихи, тілдік, психологиялық, әлеуметтік ерекшеліктерін аталған ғылымдар тұрғысынан зерделеудің мәні зор. Оны ешкім жоққа шығара алмайды. Алайда, соның ішінде, бұл мәселені зерттеуде тіл ғылымының алатын орны бөлек, маңызы ерек екені ешбір талас тудырмайды. Өйткені бірнеше ғылым тоғысында қарастырылып, түрлі аспектіде сөз болып жатқан осы «тілдік тұлға» ұғымының өзі тілмен тікелей байланыста туындап отырған зерттеу нысаны. Соған сәйкес, бұл бағыттағы зерттеулерде лингвистиканың негізгі орынды иеленіп, бұл саладағы зерттеулердің қарқын алып отыруы табиғи нәрсе.

Сөз болып отырған мәселеге тіл ғылымы тұрғысынан келгенде тек «тілдік тұлға» ғана емес, сол тілдік тұлғаны тәрбиелеуге, дамытуға, қалыптастыруға зор ықпал ететін «мәтін» де тілдік бірлік, тілдің басты ұғымдарының бірі.

Мәтіннің бірнеше түрі бар. Оның мазмұндық және құрылымдық ерекшеліктері тағы бар. Сонымен бірге, сол мәтінді түзуден немесе дайын мәтінді таңдаудан бастап, оларды оқулықтарға енгізіп, сол арқылы тілдік тұлғаны қалыптастыруға тағы да тіл, әдебиет, психология, педагогика, әлеуметтану, оқыту әдістемесі сияқты бірнеше ғылым қатар араласады. Онсыз ортақ мақсатқа қол жеткізу оңай болмайды. Мәселен, мәтіннің көркемдік жағы, тіл байлығы, стилі мінсіз болғанмен тәрбиелік мәні ескерілмесе, баланың жас ерекшелігі назардан тыс қалса педагогикалық, психологиялық талаптар орындалмайды. Оқулық мәтініне әр қырынан назар аударып, кешенді түрде қарау талабы да осыдан туындайды.

Профессор Н.Д. Десяева «Баланың тілдік тұлғасы және оның бастауыш мектепте қалыптасу жолдары» атты мақаласында төменгі

сынып оқушысының тілдік тұлғасын қалыптастыратын бірнеше факторды атып көрсетеді.

1. Баланың ұжымдағы, отбасындағы әлеуметтік мәртебесі бірден өзгеріп, оның негізгі міндеті білім алу, сол жолда әрекет ету, оқу үдерісінде тәжірибе жинақтау болуына байланысты оның мінез-құлқы да өзгере бастайды.

2. Бастауыш сыныптағы оқу-тану қызметі, ең алдымен, оның қоршаған ортаны тануы арқылы сезіну, қабылдау сияқты психикалық үдерістердің дамуына ықпал етеді. Бастауыш сынып оқушысы білуге құштарлығымен, тез қабылдайтындығымен ерекшеленді. Оларда бірінші сигнал жүйесінің басымдыққа ие болуына байланысты сөз-логикалық емес, көрнекі бейнелік жад жақсы дамыған. Сондықтан бастауыш сыныпта 1) олардың сөздік қорында нақты мағынаны білдіретін тұрақты сөз тіркестерін көбірек беріп; 2) сөйлеудің ерекше жанры ретінде мәтінді мазмұндап айтып беруге (пересказ) мән берілгені жөн.

3. Төменгі сынып оқушыларының тағы бір ерекше қасиеті олар ұқсас заттарды нашар ажыратады. Сондықтан оларға салыстыра-салғастыра сипаттайтын арнайы мәтіндерді оқыту мен бейнелерді пайдалану тиімді.

4. Оқу барысында төменгі сынып оқушыларының сөздік-логикалық материалды, мағынаны еске сақтау және өз басқарып, оны реттеу қабілеті біртіндеп арта түседі. Олардың ойлау жүресінде заттар мен құбылыстардың мәнді белгілері бейнеленуіне орай алғашқы қорытындыларын жасап, өзіндік пайымдауларын айта бастайды. Олар ең қарарпайым тірек терминдерді меңгереді. (Мәселен, әліппе, ана тілі пәнінде – сөз, әріп, дыбыс, буын, сөйлем және т.б. терминдермен танысады. Ш.Қ.).

5. Дәл осы төменгі сынып жасында үлкендермен және өз құрдастарымен, ұжымен байланысын орнатып, әлеуметтену қасиеттері белсенді түрде қалыптаса бастайды. Бұл жаста оларды сөйлеу этикетіне үйретіп, бағалау жанрындағы мәтіндерді берген пайдалы. Ғалым одан әрі төменгі сынып оқушысының фонетикалық, лексикалық және синтаксистік

ерекшеліктеріне де тоқталады [2]. Осы сияқты төменгі сынып оқушыларының тілдік тұлғасы мен олардың тілдік құзыреттілігін қалыптастыру жайында Квасных Г.С. мақаласында [3] және басқа да көптеген еңбектерде, ал жоғары сынып оқушыларының тілдік тұлғасын қалыптастыру Н.В. Аниськинаның [4] кандидаттық диссертациясында, өзге де зерттеулерде арнайы сөз болады. Н.В. Аниськина диссертациясында жоғарғы сынып оқушыларының басын оқу үдерісі қосатындықтан мұндай тілдік тұлғаларға соған сәйкес жалпы психологиялық заңдылықтар тән деген тұжырым жасайды. Осы автор сөйлеу жанрын меңгеру 15-17 жасқа қарай аяқталса, әдеби жанрларды, яғни әдеби тілді, әдебиеттердің стилі мен тілдік ерекшеліктерін игеру содан кейін басталатынын айтады.

Ғалымдардың аталған қорытындылары мен тұжырымдары оқулыққа енетін мәтіндердерді таңдауда баланың жасы мен психологиялық ерекшеліктері қатаң ескеріп, мәтін түрі мен типтерін сол ерекшеліктерге лайықтап берудің аса маңызды екендігін көрсетеді. Оқулық жазу барысында мәселенің бұл қырына айрықша мән беріп, тілдік, педагогикалық талаптармен қатар психологиялық факторларды да назарда ұстау керектігі де еш күмән туғызбайды.

Нәтижелер. Мектеп оқушыларының тіл байлығы, ой ұшқырлығы мәтін арқылы дамитыны белгілі. Осымен байланысты оқушылар мәтіннің әңгімелеу, сипаттау, пайымдау түрлерімен таныса отырып, оларды талдайды, әрі сипаттама береді. Әңгімелеу мәтінінің, пайымдау мәтінінің, сипаттау мәтінінің анықтамаларын үйрене отырып, мәтіннің құрылымы бойынша талдау жасайды. Алайда мектеп оқушыларының сөздік қоры немесе тіл байлығы төмен, өзара қарым-қатынаста жаргон мен шетелдік лексиканы қолданады, керісінше, мәтінді мазмұндауда әдебиеттерден дәйексөздер, мәлімдемелер, фразеологиялық бұрылыстар қолданбайды. Ал оқушылардың қазақ тіліне деген қызығушылығының күрт төмендеуі сауаттылықтың төмендеуіне, тіл үйренуге, өз ойларын дұрыс логикалық түрде жеткізе алмауына әкеледі. Ал мұндай

жағдайларды болдырмас үшін оқушыларды тілдік тұлға ретінде мектеп қабырғасында дайындау қажет. Айталық, лингводидактикада тілдік тұлғаның екі ерекшелігі көрсетіледі. Оның бірі оқушының тілді қолдана білу қабілеті болса, екіншісі - ұлттық әдебиет, тіл және рухани құндылықтармен ерекшеленеді. Айналып келгенде, оқушының тілдік тұлғасы оның оқып отырған мәтінімен тікелей байланысты. Осымен байланысты ғалым Ф. Оразбаеваның пікірінше, тіл үйренуші оқылым арқылы бүкіл тілдік қатынасқа қажетті ақпараттан хабардар болады және оны тілдік қарым-қатынаста керегіне жаратады; оқылым әрекеті арқылы көңілге түйгенін тіл үйренуші жинақтайды, сұрыптайды, тұжырымдайды. Мұның өзі уақыт өте келе сарапқа түсіп, ғылым мен техникада жаңа ізденістердің шығуына жол ашады. Адамның қоғамдағы рөлі артады, коммуникация процесі дамиды [5]. Олай болса, оқушының тілдік тұлға болып қалыптасуына мәтіннің орны ерекше. Ол мәтін шағын, қызық әрі танымдық жағынан жоғары болуы шарт. Мысалы, оқушылардың өзінің салт-дәстүріне деген құрметін арттыру үшін мынадай мәтінді беруге болады. *Бүйрек /салт/. Соғым сойғанда үлкенге сыбаға жіберу, соғым басына шақыру ежелгі дәстүрлердің бірі. Жақын, таныс көрші адамдар соғым сойғаннан кейін бір-бірінің балаларына әдейі арнап «бүйрек» жібереді. Яғни балаларға лайықтап жүрек, бүйрек араластырып шағын сыбаға жолдайды. Бұл да балалардың көңіл-мерейін өсіретін, ағайын-туысқа жақындататын халық тәрбиесінің бір түрі* [6]. Осы берілген шағын мәтіннен оқушылар соғым, жақын, сыбаға деген сөзді түсінбеуі мүмкін. Сондықтан оқушыларға мәтінде қолданылған *соғым, жақын, сыбаға* деген сөздердің анықтамасын түсіндіру керек. Айталық, *соғым* (этнографиялық) – дәстүрлі қазақ тұрмысынан келе жатқан қыс мезгілінде азық-түлік жағын ертерек етпен қамтамасыз ету үшін қыста сойылуға арналған, бағып-күтілген, негізінен ірі қара немесе уақ семіз мал деп соғым сөзінің мағынасын Қазақ әдеби тілінің сөздігі негізінде түсіндіріп беру керек. Сол сияқты сыбаға сөзінің де бірнеше мағынасын ашып түсіндіріп өтуге болады: а) (этнографиялық) құрметті қо-

наққа, жақын-жуыққа арнап сақталған соғым еті; кәделі мүше; ә) үй ішінен жырақта жүрген балаға сақталған соғым ет; б) несібе, бұйырған, ырыздық. Оқушының сөздік қоры кеңейеді, қазақтың салт-дәстүрін де біле жүреді.

Тағы бір мәтінге назар аударатын болсақ. *Тізе бұғу (салт). Халық әдебі мен ғұрпында тізе бұғудің бірнеше түрі, жолы, шарттары бар. Мұның бәрі де негізінен әдептілік, тәртіп заңдарына негізделген.*

1. Жұмысы болып бір үйге келген адам шаруасын отырып айтады. Егер тым асығыс болса ол жайын айтып бір тізесін бұғу керек. Бұл – шаңыраққа көрсетілген құрметтің белгісі. Бұл әдепті біреу ұмытып бара жатса, үй иесі «тізеңді неге бүкпейсің, біздің сиыр түреген тұрып бұзауласын дейсің бе?» деп өкпе, назын білдіреді. Халықта осындай да ырым бар.

2. Бұрынғы дәстүрде біреуден бата тілегенде ол адам бір тізесін бүгіп, екі қолын жаяды. Бұл әдет бүгінге дейін сақталған.

3. Ұрыста, жекпе-жекте немесе айтыс-тартыста жеңілген жақ немесе кешірім сұраған айтыпкер тізесін бүгіп, басын иіп, айыбын төлейді. Бұл құқықтық істерде қабылданған айып шараларының тармағында қаралып, белгіленген [6]. Берілген мәтіннен де оқушыларға мағынасы түсініксіз сөздерді сөздіктердің көмегімен түсіндіруге болады. Сондай-ақ, мәтіндегі көріктеу құралдарын табу да оқушының мәтінге деген көзқарасын өзгертеді. Осымен байланысты Н. Уәлидің пікірінше, көркем тілде қолданылатын түрлі метафора, эпитет, теңеулердің рөлі айрықша зор. Олардың басты қызметі сөзге тек бояу дарыту ғана емес. Бұлар – өмір құбылыстарын бейнелі түрде танытудың аса тиімді тәсілдері. Жазушыдан көріктеудің мұндай тәсілдерін талап етпей, тек сыртты сұлу сөз қолданыстарды бейнелі тілге балап, хош ала берсек, көркем тілге қойылар талаптың деңгейін мүлдем төмендетіп алар едік. Олай болса, оқушы көріктеу тәсілдері мәтінге бояу дарыту ғана емес, өмірді бейнелі тануға мүмкіндік беретінін ұғынуы керек [7, 196 б.]

Қорытынды. «Оқушының мәтінді толық түсінді ме?» деген сауалды ғалым Н. Уәлидің формуласы бойынша қарауға болады. Ғалым-

ның айтуынша, мәтін «автор → мәтін → оқырман» моделі бағытында емес, яғни «солдан оңға қарай емес, керісінше, оңнан солға қарай, яғни автор ← мәтін ← оқырман» моделі бойынша қарастыру әдісін қолдану қажет. Мәтін – айрықша тілдік код, сондықтан оқырман санасында мәтіндегі тілдік кодты аша алатындай тілдік білімнің болуы шарт, өйткені автор айтпақ ой-сезімін тілдік бірліктер арқылы кодқа салады. Ал тілдік білім дегеніміз сөзді, оның мағыналарын, сөйлем оның мағыналары мен құрылымдарын білу дегенге саяды [7]. Олай

болса, мәтінді түсіну үшін оқушы сол шығарманың ерекшелігін анықтап, жан-жақты ақпарат, мәлімет жинауы керек.

Ірі, таңдаулы тілдік тұлғаның қалыптасуы мектеп жасынан басталады. Мектеп оқулығы сапалы дайындалып, ондағы мәтіндер оқушының тілдік құзыреттілігін орнықтырып, тілдік тұлға қалыптастыруға қызмет етуін қаласақ, сөз болып отырған мәселе әлі де жан-жақты зерттеліп, оқулық мәтініне қойылатын талаптар мен өлшемшарттар мейлінше нақтылана түсуі керек.

Әдебиеттер тізімі

1. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. Изд. 7-е. – Москва: Издательство ЛКИ, 2010. – 264 с.
2. Десяева Н.Д. Языковая личность ребенка и пути ее формирования в начальной школе. [Электрон. ресурс] – URL: <http://xn--c1aym9b.xn--p1ai/images/5/53/DesyaevaND.pdf> (Қаралған күні: 09.02.2021)
3. Квасных Г.С. Развитие языковой личности младшего школьника. Вектор науки ТГУ. - 2013. - №1(12).
4. Аниськина Н.В. Языковая личность современного старшеклассника. Автореф. дисс. канд.пед.наук. Ярославль, 2001. – С.
5. Оразбаева Ф. Тіл әлемі. - Алматы: Ан арыс, 2009. – 368 б.
6. Кенжеахметұлы С. Жеті қазына. 2-кітап. Алматы: Ана тілі, 2003. – 136 б.
7. Уәли Н. Қазақ сөз мәдениетінің теориялық негіздері. Докторлық диссертация қолжазбасы. - Алматы, 2007.

Sh. Kurmanbayuly¹, Zh. Zhumabayeva²

¹ L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan

² A. Baitursynov Institute of Linguistics, Almaty, Kazakhstan

The role of texts in the formation of a linguistic personality

Abstract. The article deals with the language personality of the student. For the formation of the student as a language personality, the function of the text, its content and use are described. In addition, speech becomes a lexical feature of the student's linguistic personality. The influence of texts in school textbooks on the spiritual development and formation of the student as a person is also covered in the article. Because, as research shows, the basis for the formation of a language personality is laid during the period of a child's education in school. Therefore, the text of textbooks occupies a special place in the formation of the language personality of the student in both primary and high school. During the lesson, the teacher takes these texts as a basis. The student also gets acquainted with the basic data concerning the content of the subject through the text of the textbook. Thus, the text of the textbook plays a very important role in the formation of the language personality of the student. On the basis of research on the language personality, the question of what is the significance of the formation of students was considered

Keywords: language personality, language personality of the student, text, the role of the text in the formation of the language personality, the structure of the language personality of the student, instilling spiritual heritage in the consciousness of the student, linguistic competence, lexical features of the language personality of the student.

Ш. Курманбаев¹, Ж. Жұмабаева²

¹Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева,
Нур-Султан, Казахстан

² Институт языкознания им. А. Байтурсынова, Алматы, Казахстан

Роль текстов в формировании языковой личности

Аннотация. В статье рассматривается языковая личность школьника. Для формирования школьника как языковой личности излагается функция текста, его содержание и использование. Кроме того, речь становится лексической особенностью языковой личности школьника. Влияние текстов в школьных учебниках на духовное развитие и становление ученика как личности также освещается в статье. Потому что как показывают исследования, основа формирования языковой личности закладывается в период обучения ребенка в школе. Поэтому текст учебников занимает особое место в формировании языковой личности учащегося как в начальных, так и в старших классах. Во время урока учитель берет за основу эти тексты. Ученик также знакомится с основными данными, касающимися содержания предмета, через текст учебника. Таким образом, текст учебника играет очень важную роль в становлении языковой личности ученика. На основе исследований, посвященных языковой личности, был рассмотрен вопрос о том, каково значение формирования учащихся как языковой личности.

Ключевые слова: языковая личность, языковая личность учащегося, текст, роль текста в формировании языковой личности, структура языковой личности учащегося, привитие духовного наследия сознанию учащегося, лингвистическая компетентность, лексические особенности языковой личности учащегося.

References

1. Karaulov Yu.N. Russi yazyk i yazykovaya lichnost [Russian language and language personality]. (LKI, Moscow, 2010, 264 p.). [in Russian]
2. Desyaeva N.D. Yazykovaya lichnost rebenka I puti eie formirovaniya v nachalnoi shkole [language personality of the child and its formation in the beginning school]. [Electronic resource] Available at: <http://xn--c1aym9b.xn--p1ai/images/5/53/DesyaevaND.pdf> (Accessed: 09.02.2021). [in Russian]
3. Kvasnyh G.S. Razvitiye yazykovoï lichnosti mladshego shkolnika [Development of the language personality of a younger schoolboy], Vector science TGU. 2013. № 1(12).
4. Aniskina N.V. Yazykovaya lichnost sovremennogo starsheklassnika [The Personality of a modern senior classmate]: dissertation of the Candidate of Pedagogical Sciences. Yaroslavl, 2001. P. 20. [in Russian]
5. Orazbayeva F. Nil alemi [The world of languages]. (An arys, Almaty, 2009. 368 p.). [in Kazakh]
6. Kenzheakhmetuly S. Zheti Kazyna [Seven treasures]. (Ana tili, Almaty, 2003, 136 p.). [in Kazakh]
7. Uali N. Kazak soz madenietinin teoriyalık negizderi [Theoretical foundations of Kazakh speech culture]. Manuscript of the doctoral dissertation. Almaty, 2007.

Авторлар туралы мәлімет:

Құрманбайұлы Шерубай – негізгі автор, филология ғылымдарының докторы, профессор, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан.

Жұмабаева Жанар – филология ғылымдарының кандидаты, жетекші ғылыми қызметкер, А. Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институты, Алматы, Қазақстан.

Kurmanbayuly Sherubay – The main author, Doctor of Philology, Professor of the N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan.

Zhumabayeva Zhanar - Candidate of Philological Sciences, Leading Researcher of the A. Baitursynov Institute of Linguistics, Almaty, Kazakhstan.